

quae perfectiora sunt, per inferiores vero reliqua imperfectiora. Ita ergo jus divinum est proprie, quod Deus per se instituit; quod vero per alios, non ita. Est etiam spiritualis discernere instituta ex parte materiae, et quae magis seria et fixa sunt tribuere proprius Deo instituenti; quae vero minus, ut sunt hujusmodi positiva et caeremoniae non essentiales sacrorum, tribuere apostolis et aliis ecclesiae ministris.

Secundum argumentum sit ab eodem apostolo, qui de se dicit: *An experimentum quaeritis ejus, qui in me loquitur Christus?* [II. Cor. XIII, 3]. Et alibi: *Beatior autem erit, si sic permanserit secundum meum consilium* (pro quo alii vertunt: juxta sententiam meam): *puto autem quod et ego Spiritum Dei habeam* [I. Cor. VII, 40]. Christus ergo et Spiritus sanctus loquebatur in Paulo et in aliis apostolis et in illis praecipiebat; idcirco jus divinum proprie sunt. — Respondetur, fateri quidem nos Christum et Spiritum s. locutum fuisse per apostolos, et per eos praecepisse etiam, quum agebant ecclesiasticos legislatores; non sequi tamen ex hoc, quod illa quae decernebant, essent proprie jus divinum. Immo e contrario sequitur, non esse proprie. Quia sicut proprie jus humanum est, quod ab homine immediate prodit tamquam a legislatore, et jus naturale est, quod prodit ab ipsa natura; ita etiam jus divinum est, quod immediate a Deo prodit, non quidem immediatione virtutis (sic enim omnia essent juris divini), sed immediatione suppositi. Et licet dictum sit, apostolorum doctrinam a Spiritu emanasse etiam quum leges condebant, et non solum quum fidem et alia Christi instituta promulgabant, non tamen aequaliter semper et ubique tangebantur ab ipso Spiritu, quia viatores erant; et ideo ut ex Augustino vidimus, quandoque in propria persona loquebantur, et non tamquam promulgantes quae certo sciebant a Domino instituta. Ideo apostolus dicit: *Ego, non Dominus, et puto autem, quod et ego Spiritum domini habeam*. Ita enim interpretantur Origenes, Hieronymus, Augustinus, Thomas, Scotus, licet alii aliter interpretentur, qui sinendi sunt in suo sensu abundare.

22. Tertium argumentum. Dicitur in Marco de apostolis: *Illi autem profecti praedicaverunt ubique Domino cooperante et sermonem confirmante, sequentibus signis* [Marc. XVI, 20]. Ex quo ita argumentantur: Non est dicendum, quod apostoli signis confirmarent solum immediate constituta a Christo, ergo etiam confirmabant quae ipsi dicebant; et ita omnia erunt aequalis roboris et juris divini proprie. — Respondetur, ex textu Marci potius colligi, apostolos signa fecisse ad confirmandum ea, quae Christus instituit et illis tradidit, quam hujusmodi positiva. Dixit enim apostolis dominus: *Praedicate evangelium omni creaturae* [Ibidem XVI, 15]. Et postea de apostolis dicitur, quod praedicaverunt ubique, procul dubio evangelium ut Christus illis praecepit, et illud confirmarunt sequentibus signis. Et ita videmus tam Christum quam apostolos applicasse signa ad confirmandum articulum aliquem stabilem, et non ad haec vel illa praecepta particularia positiva mobilia; licet bene fiant signa ad confirmandam potestatem regendi et statuendi hujusmodi positiva. Talis enim potestas fixa est in ecclesia et valde necessaria et ideo digna, quae signis quum opus fuerit stabiliretur. Signa etiam quaevis ab apostolis facta, quatenus confirmabant Deum in apostolis esse, confirmabant etiam quaevis praecepta, quae ab iis prodibant juxta illud: *An experimentum quaeritis?* [L. s. c.] Ideo idem apostolus alibi ait: *Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota, convincitur ab omnibus, judicatur ab omnibus; occulta enim cordis ejus manifesta fiunt, et ita cadens in faciem adorabit Deum pronuncians quod vere Deus in vobis sit* [I. Cor. XIV, 24. 25]. Licet autem signa confirmet, quod praecepta quae prodeunt ab homine signa faciente, a Deo prodeant, non tamen sequitur, quod sint proprie juris divini; sed solum probant, quod auctoritas illius hominis est a Deo. Nec etiam probant, quod sint aequalis roboris; quia non omnia, quae a Deo prodeunt, sunt aequalis roboris, licet immediate prodeant, nedum mediate, ut videmus in omnibus creaturis. Non enim aequalis roboris sunt angeli et homines, coeli et elementa, leo et agnus. Ita etiam inter

praecepta Dei, a Deo immediate vel mediate procedunt, est distinctio in robore, ut videmus in varia eorum duratione et obligatione, quaedam enim semper durant, et ad mortale peccatum obligant, quaedam parum, nec obligant ad mortale; quaedam etiam doctrinae, licet a Deo immediate prodierint, ad nullum peccatum obligant, ut quae sunt consilii.

Quartum argumentum est ab eo, quod Paulus solet dicere de sua doctrina: *Fidelis sermo et omni acceptione dignus* [I. Tim. I, 15]. Quomodo, inquit, fidelis est sermo, qui non est proprie jus divinum, sed humanum? — Respondetur, Paulum non de omnibus quae docet, solere dicere: *Fidelis sermo et omni acceptione dignus*; sed tantum de quibusdam, et his fixis et ad salutem pertinentibus, quale est illud: *Fidelis est sermo et omni acceptione dignus, quod dominus venit peccatores salvos facere*; et item illud: *Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat* [I. Tim. III, 1]. Et ita non est necesse confiteri ex verbis Pauli, quod omnia quae ipse docuit etiam positiva, debeant gaudere hoc epitheto fidelis sermonis. Licet etiam daremus, omnia positiva quae apostoli sanciverunt, fidelem fuisse sermonem, quia pro tempore et loco quo sancita sunt, vere fuere fidelia, et quibus homines niti secure potuissent, sicut et legibus ecclesiasticis secure nitimur: non tamen sequeretur propterea, omnia ea juris esse divini; alioquin omnes ecclesiasticae leges proprie jus essent divinum, quia revera fideles sunt simpliciter illis utenti; *qui enim ambulat simpliciter, ambulat confidenter* [Prov. X, 9].

23. Quintum argumentum. Apostoli sive docerent sive sacramenta porrigerent, ministri erant Dei. Sed minister juxta apostolum sive plantet sive riget, nihil est, sed qui incrementum dat, Deus. Ergo perinde est, Deum aliqua docuisse per ministros, ac per seipsum, et ita utrumque aequae proprie erit juris divini. — Respondetur, apostolos tam promulgantes a Deo instituta et sacramenta confidentes et ministrantes, quam etiam ut praelati et pastores leges ad aedificationem sancientes, ministros fuisse Dei, cui omnia serviunt; sed aliter et aliter. Nam quum pro-

mulgabant a Deo instituta vel ministrabant sacramenta, nudi erant ministri et juxta formam sibi praescriptam agere debebant; alioquin errassent et nihil fecissent. Quatenus autem legislatores et pastores fuerunt, ex potestate sibi a Deo concessa leges condebant, et ideo non erant ita nudi ministri. Ex quo provenit, ut quae ab eis prohibebantur leges, non essent proprie juris divini, sicut illa quae nude absque auctoritate legislatoris ministrabant. Proprietas enim ista a proxima auctoritate vel humana vel divina sumitur. Non enim proprie divinum est, in quo hominis auctoritas cooperatur, quod fit in legislatione ecclesiastica; sicut illud, in quo sola divina, homine tantum nudum ministerium exhibente, ut fit in ministerio sacramentorum et promulgatione fidei. Aliter enim praeco legem promulgat, aliter eam statuit legislator civilis, licet respectu Dei uterque sit minister.

Sextum argumentum. Apostoli erant ministri Dei, et in nomine Christi, et non in nomine proprio ministrabant vel docebant, ut Paulus dicit de baptizatis in nomine Christi et non in nomine Pauli vel Petri. Ergo quae docebant, omnia Christi erant et juris divini proprie. — Respondetur, quod, ut supra dictum est et ex divo Thoma et aliis ostensum, oportet in apostolis duplicem distinguere personam, quae ex eorum scriptis manifeste colligitur. Quia enim apostoli erant et nuntii, nudi erant ministri verbi Christi et pro Deo legatione fungebantur ad promulgandum evangelium et jus divinum; qua etiam potestatem ordinis habebant, nudi ministri erant sacramentorum, sicut alii presbyteri vel episcopi; qua vero pastores erant, potestatem habebant jurisdictionis ac leges positivas condebant. Et ita in primo nudo ministerio quae docebant et ministrabant, nomine Christi et non proprio docebant et ministrabant, et illa omnia erant proprie juris divini; qua vero leges condebant, ex arbitrio regulato per Spiritum sanctum et ex auctoritate sibi concessa a Christo agebant, ut ministri quidem Dei, sed ut ministri, qui erga inferiores auctoritatem et potestatem haberent etiam ad leges ferendas. Unde apostolus ait: *Ideo haec absens scribo, ut non praesens*

durius agam secundum potestatem, quam dominus dedit mihi in aedificationem, et non in destructionem [II Cor. XIII, 10]. Et alibi: *Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu, jam judicavi ut praesens eum, qui sic operatus est, in nomine domini nostri Jesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu, cum virtute domini nostri Jesu tradere hujusmodi satanae* [I Cor. V, 3]. Et rursus alibi de eodem: *Cui autem aliquid donastis, et ego: nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona* (pro quo alii vertunt: in conspectu) *Christi, ut non circumveniamur a satana* [II Cor. II, 10]. Et ad Titum ait: *Haec loquere et exhortare et argue cum omni imperio; nemo te contemnat* [Tit. II, 15]. Et idcirco leges positivae, quae ab hac potestate prodibant, non erant proprie jus divinum; et licet eas in persona Christi proferrent, tamen etiam a persona propria prodibant, quatenus eorum arbitrio, regulato quidem a Deo, erat commissus usus illius potestatis. Ideo Paulus dicit: *Ego judicavi, ego donavi, ego durius agam*; et Tito dixit, ut cum omni imperio arguat. Et idcirco, quia ab hominis auctoritate et arbitrio emanabant hae leges, non erant proprie divinum jus.

24. Septimum argumentum: quia scriptura divina et canonica apostolorum mixta essent ex humana et divina auctoritate, ut supra de lege Moysis est dictum. Quod est inconveniens, quum omnis scriptura canonica a Deo sit. — Respondetur, quod tota scriptura canonica est revelata a Deo, et quidquid auctor scripturae qua auctor est, dicit vel narrat, verum est et canonicum et divinum. Cum hoc tamen stat, quod multa inserantur in scriptura (non tamen nomine auctoris scripturae vel Spiritus sancti) et falsa et iniqua et per hominem saecularem instituta et per potestates ecclesiasticas et per Deum ipsum instituta. Quod ut patefiat, considerandum, in scriptura multa dici falsa et impia, non tamen in persona Dei vel auctoris; sed in persona impiorum, quale est illud, quod *dixit insipiens in corde suo: Non est Deus* [Psalm. XIII, 1]. Nam non esse Deum, falsum et impium est; nec hoc asserit auctor scripturae, sed illud quod impius ita dixerit, quod verissi-

mum et certissimum est et a Deo revelatum. Similiter etiam in libro ecclesiastes et sapientiae et Job multa falsa asseruntur vel ab impiis vel a sociis Job; quae tamen auctor scripturae non asserit, sed solum impios vel errantes illa asseruisse, quod verissimum est. Per illud tamen nihil auctoritatis tribuitur hujusmodi sententiis, sed relinquuntur in sua natura falsitatis vel impietatis, si falsae vel impiae sunt. Universaliter enim verum est, quod quae variis personis tribuuntur in scripturis, non habent plus auctoritatis (nisi aliter approbantur), quam habeant illae personae, qui illa protulerunt. Idcirco si impii vel errantes sunt, nullam suis dictis auctoritatem praebent; si probabilem tantum habent auctoritatem, tantum probabilem tribuunt; si errare non possunt, ut Deus et Christus dominus et auctor scripturae ut auctor loquens, quae proferunt, sunt certa et indubitata. Similiter etiam constat, leges mere humanas et quandoque injustas contineri in scriptura, licet ab ea non probentur tamquam divinae, ut fuit lex illa Assueri de nece Judaeorum, de qua in libro Esther, quae plane humana et injusta fuit, licet ex Deo habuerit auctor, quod Assuerus eam tulerit. Humanae etiam fuerunt leges Cyri et Darii de remittendis Judaeis in Hierusalem, licet canonica et divina sit scriptura Esdrae, quae dicit illos illas leges tulisse. Similiter canonicus et divinus est liber Zachariae; sed jejunia quaedam, quae narrat, per sacerdotes sunt instituta. Per apostolos etiam praeceptum est abstinere a suffocato et sanguine, licet a Deo sit liber actuum apostolorum. Canonicae etiam epistolae apostolorum continent quaedam praecepta positiva, quae tamen non asserunt esse proprie juris divini, sed tantum asserunt, apostolos ea praecepisse urgente Spiritu sancto, quod ut saepe dictum est, non sufficit, ut quid sit proprie juris divini. Ut igitur scriptura canonica et divina est, licet multa dicta et facta impiorum narret, quia a Deo est ipsa narratio, non autem ipsa male dicta vel facta: ita etiam divina et canonica est scriptura, licet narret multas humanas leges, quia narratio ipsa a Deo est et per ecclesiam ut canonica probata, licet leges narratae sint positivae et humanae.

Octavum argumentum. Expositio scripturae veteris, quam apostoli faciunt in epistolis suis vel in actis apostolorum, non est minoris auctoritatis vel certitudinis, quam expositio facta a Christo in ipsis evangeliiis contenta. Ita enim verum est, quod Paulus asserit in epistola ad Galatas et ad Hebraeos, significari per illa, quae adducit ex veteri testamento: sicut verum est, mortem Christi significari per serpentem aeneum et per Jonam in ventre ceti reclusum, ut Christus dominus in evangelio exposuit. Ergo alia etiam praecepta apostolorum sunt ejusdem auctoritatis cum illis Christi. — Respondetur, omnino certas esse expositiones apostolorum positas in scripturis, et etiam expositiones domini nostri in evangelio contentas; licet non dubium sit, doctrinam per Verbum prolata esse digniorem, sicut evangelia digniora sunt epistolis. Utraeque tamen de jure divino sunt, quia a Deo revelatae. Ex hoc autem non sequitur, quod omnes leges latae ab apostolis sint juris divini, quia quae leges condunt, non sunt nudi ministri sed auctoritatem habent; quatenus vero auctores scripturae canonicae sunt vel ejus expositores, nudi sunt ministri, suscipientes a Deo quae scribere debent; et ideo illorum expositiones juris divini sunt.

25. Nonum argumentum est ab auctoritate patrum quorundam, qui eandem auctoritatem tribuunt institutis ab apostolis ac institutis a Christo. Inter quos Cyprianus serm. de ablutione pedum ait: „Ipse summus sacerdos sui est sacramenti institutor et auctor, in ceteris homines Spiritum sanctum habuere doctorem; et sicut par est Spiritui s. et Christo divinitas, ita in suis institutis aequa est auctoritas et potestas; nec minus ratum est, quod dicente Spiritu s. apostoli tradiderunt, quam quod ipse tradidit, et in sui commemorationem fieri praecepit.“¹ Chrysostomus etiam, aliter quam Augustinus exponens illud Pauli: *Ego, non dominus*; et item illud: *Non ego, sed dominus*, sentit, illum divina auctoritate semper loqui. Sed

¹ Inter tractatus S. Cypriano olim adscriptos; cf. S. Cypr. opera edit. Pamelii pag. 473.

ego, ait, non dominus, in his quae ipse divina auctoritate praecepit, quae dominus in evangelio non praeceperat; *non ego autem, sed dominus dixit*, quod non ipse primus, sed dominus in evangelio primo illa praeceperat. Ideo non reputat consilium esse sed praeceptum, quod conjux fidelis non dimittat infidelem volentem cohabitare.¹ De quo idem in libro de virginitate ait: „Quanta sit hujus praecepti firmitas et robur, demonstrat cuncta ecclesia universalis, quae hoc servat et servavit semper.“² Haec ille. Theodoretus³ etiam super illud Pauli: *Ego, non dominus dixit*: „Ego non inveni hanc legem in evangelio Christi; sed eam nunc statuo“ (id est, non me hoc docuit dominus, non didici hoc ex scriptura aut praedicatione domini, sed sine scripto et voce Spiritu docente); „quod vero leges Pauli leges Christi sint, norunt qui in libris sanctis eruditi sunt; ipsius enim est illud: *An experimentum quaeritis ejus qui in me loquitur Christus?* Et illud: *Dico ego per gratiam Dei, quae data est mihi.*“ (Et⁴ alias: *Si quis propheta est et spiritualis, cognoscat quae scribo, quum domini mandata sunt.* Item illud: *Existimo quod et ego*

¹ Cf. Homil. XIX. in I Cor. VII, 10. Migne P. Gr. 61, 154.

² Lib. de virginitate cap. XII., ubi accuratius ita habetur: „Jam vero legis etiam vim orbis terrarum ecclesia demonstrat eam accurate servans, haudquaquam servatura, nisi exploratè cognosceret id dictum Christi esse mandatum (ὅτι ἂν φηλάσσα, εἰ μὴ πέπειστο ἀκριβῶς εἶναι Χριστοῦ πρόσταγμα τὸ λεχθέν). Migne P. Gr. 48, 542.

³ In I. Cor. VII, 12.: *Ceteris autem ego dico, non dominus*, ubi Theodoretus dicit: „Hoc ego dico idem est ac: Non inveni hanc legem scriptam in sacris evangeliiis, sed nunc eam fero. Quod autem apostoli leges leges sint domini (ὅτι δὲ οἱ τοῦ ἀποστόλου νόμοι τοῦ δεσπότην Χριστοῦ νόμοι), clarum est iis qui in rebus divinis sunt eruditi. Ejus enim vox est: *An experimentum quaeritis ejus, qui in me loquitur Christi?* [II Cor. VIII, 3.] Et: *Non ego, sed gratia quae in me est* [I Cor. XV, 2]. Et: *Dico per gratiam mihi datam* [Rom. XII, 3]. Ita etiam hic fert legem sanctissimo loquente per eum Spiritu (Ὅτι πάντα ταῦτα νομοθετεῖ τοῦ παναγίου Πνεύματος δι' αὐτοῦ φθεγγόμενον).“ Migne P. Gr. 82, 275.

⁴ Haec quum in textu Theodoretici nunc non legantur, Lainez vel ex glossa sui codicis, vel quia etiam ad rem et Pauli illa sunt, suo studio addidisse videtur.

Spiritus domini habeam). Haec ille. Ex quibus et similibus Patrum sententiis constare videtur, apostoli et Christi praecepta ejusdem esse roboris, ac proinde juris esse divini. — Respondetur, hujusmodi sententias resolvi facile posse. Nam quod attinet ad Cyprianum, ut ex praecedentibus constat, loquitur de traditione apostolica sacramentorum. De chrismate enim et aliis sacramentis loquitur, quae constat a Christo esse instituta; et ideo illorum apostoli nudi fuere promulgatores; et vere de jure divino sunt et a Christo instituta, licet ab apostolis promulgata; et ideo Cyprianus non facit differentiam inter hujusmodi tradita a Christo vel apostolis; alioquin autem praefert ipse ea quae Christus instituit, illis quae instituerunt apostoli. Ait enim: „Meminisse autem diaconi debent, quoniam apostolos, i. e. episcopos et presbyteros¹ dominus elegit; diaconos autem post ascensum domini in coelum apostoli sibi constituerunt episcopatus sui et ecclesiae ministros.“² Haec ille. Ad Chrysostomum autem, putantem Paulum divina auctoritate etiam loqui et non in propria persona, quum dicit: *dico ego, non dominus*, respondemus, licere illi abundare in suo sensu; nobis etiam licere sequi Origenem, Hieronymum et Augustinum et divum Thomam et Scotum, alio modo interpretantes. Et idem dicendum de Theodoro, quod attinet ad dictam interpretationem. Quod vero idem ait, leges Pauli leges esse Christi propter auctoritates Pauli, quas citat, respondendum est: verum quidem esse, quatenus a Christo per Paulum tamquam legislatorem emanabant. Sed id non sufficit, ut proprie dicantur juris divini; licet divinae dici possint et dicantur a sanctis etiam leges pontificum et episcoporum, quia a Deo inspirante profectae sunt. Et hoc modo Cyprianus vocat leges satisfactionum leges evangelicas. Gregorius Nazianzenus etiam leges juniorum vocat leges divinas, latius sumpto vocabulo et etiam improprius. Nec mirum

¹ Al. praepositos.

² Epist. LXV. ad Rogatianum cap. III. Migne P. L. 4, 396. (Cap. dominus noster 25 dist. 93 in decr. Grat.)

est, si sancti improprie quandoque vocabulis utantur, quando ipsa scriptura figuratis et impropriis locutionibus saepissime utatur, ut se nobis accommodet. Ita etiam sancti doctores, ut persuaderent observationem praeceptorum ecclesiae, ea divina vocant, et vere ita vocant, quia a Deo prodeunt per ministros suos, et quia, licet non sint jus divinum illa quae praecipit ecclesia expresse praecipiens; est tamen jus divinum expressum, quod praecipit, ecclesiae praeceptis parere, dum dicitur: *qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit*. Et rursus: *Si ecclesiam non audierit, sit tibi tamquam ethnicus et publicanus*.

26. Nec tamen si Patres quandoque ista voce ita laxè uti sunt, proprie ea nobis est utendum, ut dicamus quamcumque legem, quae continetur in scriptura, proprie esse jus divinum; quamcumque etiam non scriptam, quae ab apostolis lata fuit, ut aliqui dicunt. Qui rursus ajunt, hujusmodi leges, quae divinas et pares illis, quae a Christo immediate constitutae sunt, non posse dispensari per pontificem, i. e. non posse per illum concedi licentiam, ut non serventur; hoc enim esset legem divinam solvere, quod per nomen fieri nequit; sed easdem leges divinas ajunt cessare, quum cessat causa, cur observentur; vel quum adest causa, ut non serventur: ut exempli gratia, lex de non utenda circumcissione causam habuit, cur non observaretur, quum circumcissus est a Paulo Timotheus. Lex etiam de non radenda barba quam dicunt divinam, causam habet cur non servetur, quum scilicet quis raditur non lasciviae causa vel mollitiei. Lex etiam de orando versus orientem, et de non orando diebus dominicis genibus flexis, dicitur ab his jus divinum, institutum, ut firmaretur fides incarnationis orientis ex alto et resurrectionis ejus die dominica, quam cessasse ajunt hac fide firmata. Lex etiam de muliere ut velato capite oret in signum subjectionis viri cessat, quum absque velo recognoscitur subjectio. Lex autem quod mulier in ecclesia non doceat, quia semper, inquiunt, habet annexam turpitudinem, ejus violatio nusquam, ajunt, potest dispensari. Contra autem lex de bigamo et neophyto non promovendis, quum in

illo non adest incontinentia et in isto superbia, cessat obligatio.

27. Sed quod ista opinio falsa sit, ex multis constat. 1. Ex ejus novitate. Ecclesia enim saltem per hos quadringentos annos quibus viguerunt scholastici, non novit hanc novam imaginationem; neque auctores antiqui authentici producuntur, qui illam probent. 2. Quia, ut vidimus, est contra Augustinum et div. Thomam et Hieronymum et Origenem dicentes, apostolum in propria persona locutum, et non semper divina jura protulisse. 3. Est contra decreta et communem ecclesiae consuetudinem, secundum quam dispensatio fit et datur bigamis; ita quod relaxatur lex illa de bigamo non promovendo lata a Paulo. Sicut etiam in canonibus apostolorum proprie dispensat ecclesia; sicut dicitur in concilio Gangrensi et habetur dist. 82. C. Presbyter: „Presbyter si fornicationem fecerit, quamquam secundum canones apostolorum debeat deponi, tamen juxta auctoritatem b. Sylvestri papae, si in vitio non perduraverit, sed sua sponte confessus adiecit, ut resurgeret, decem annis in hunc modum poeniteat etc.“¹ Dispensavit ergo Sylvester in canone apostolorum, et ejus dispensationem probavit et secutum est concilium Gangrense, quod certe non licuisset, si fuisset jus divinum. 4. Est contra communem consensum canonistarum et theologorum de papae potestate loquentium, qui dicunt, papam posse dispensare super hujusmodi contentis in epistolis Pauli, sicut ipse Paulus dispensare potuisset, quum papa non habeat minorem auctoritatem, quam ille, in regendo ecclesiam. 5. Quia consuetudo in contrarium praevallet in hujusmodi praecepta; quae tamen si divina essent, non praevaleret. 6. Adimit haec opinio ab apostolis officium episcopale quoad partem illam leges ecclesiasticas condendi, quia nullas condidit-

¹ Canon hic in Concilio Gangrensi non legitur, sed refertur ex Theodoro archiepiscopo Hybernensi. Corr. Rom. ad hunc canonem in decreto Gratiani. Respicitur ad canonem apost. 24 (cf. etiam conc. Neocaesareen. can. 1. ap. Mansi tom. II col. 539) et ad conc. Roman. II. sub Silvestro PP. act. II. cap. XIX. ap. Mansi ibid. col. 630.

sent, si omnes essent juris divini. 7. Videtur sugillare divinam providentiam et apostolorum prudentiam et caritatem, quae ad tot res et tam minutas et tam instabiles voluit divino praecepto ligare, non contenta ecclesiastico. 8. Quia essent inferiora praecepta positiva divina novi testamenti illis veteris testamenti. Haec enim pene omnia scripta erant in scriptura canonica, et non poterant dispensari, et non poterant etiam definitive declarari nisi per pontificem, et durabat obligatio eorum durante lege. Ista vero quae divina ab his dicuntur, prae majori parte sunt extra scripturam, et incertum est an a Christo vel ab apostolis immediate emanarint, et vix ad horam durarunt; et uniuscujusque arbitrio juxta horum sententiam videtur relinqui, an cesset causa observandi vel adsit causa, cur non debeant servari; et ita quotidie mori et reviviscere posse videntur. 9. Si sufficit, ut lex sit proprie divina, quod contineatur in scriptura, lex iniqua Assueri de nece Judaeorum ad preces Aman, et lex Pharaonis iniqua de nece infantium et afflictione Judaeorum, leges etiam impiorum et idololatrarum, leges humanae justae principum ethnicorum, ut Cyri et Assueri, essent jus divinum; leges etiam sacerdotum veterum de jejuniis et festis non contentis in lege Moysis divinae essent, quia extra legem continentur in scripturis. 10. Leges ecclesiasticae deberent dici etiam proprie divinae; quia si apostolicae leges jus divinum proprie erant, quia illis aderat Spiritus sanctus, qui illas suggerebat, leges pontificiae et conciliorum universalium legitime sancitae jus divinum erant, quia etiam adest Spiritus sanctus, nec sinit errare in discernenda fide et moribus, ita ut dicere confidenter possint: *Visum est Spiritui sancto et nobis*. Neque solvitur hoc argumentum dicendo, quod apostoli habebant non solum potestatem discernendi quam habent pontifices, sed scientiam, qua pontifices carent. Non solvitur, inquam, quia non his qui habent scientiam, promittitur Spiritus sanctus, ne errent, quum videamus multos doctissimos errasse; sed promittitur his, qui habent clavem scientiae, qui licet simplicissimi sint, adhibito debito consilio non si-